

JOHANNA RICKNE

Kvotering av kvinnor till ledande positioner ökar flickors karriärambitioner

I debatten om kvinnor på ledande positioner i samhället framhålls ibland argumentet att de har en roll som förebilder varigenom de kan verka för att minska snedrekryteringen av flickor till framtidens chefsjobb. I ett nyligen publicerat papper i tidskriften Science belägger nationalekonomerna Esther Duflo m.fl. denna effekt genom att studera könskvotering till positionen som politisk ledare i indiska byar. Att byarna slumpmässigt tilldelades en kvinna som byledare ledde till högre karriärambitioner bland flickor, utan att pojkarnas ambitioner påverkades negativt.

Esther Duflo, professor vid Massachusetts Institute of Technology, MIT, har tillsammans med olika medförfattare undersökt effekter av kvinnors ledarskap. Artikeln bygger i huvudsak på evidens från könskvotering till positionen som byledare i Indien. Sedan 1993 används ett lotteri för att slumpmässigt välja ut en tredjedel av byarna inför varje valperiod. På dessa platser får endast kvinnor kandidera till positionen som byledare. Kvoteringen har varit effektiv. Andelen byledare som är kvinnor har ökat från fem procent år 1992 till över 40 procent år 2000. Att byarna väljs ut slumpmässigt gör också systemet särskilt intressant ur ett forskningsperspektiv. Samtliga byar deltar i lotteriet varje gång, vilket också gör att vissa platser "behandlats" flera gånger i rad medan andra inte behandlats alls.

I en artikel av Lori Beaman, Esther Duflo, Rohini Pande och Petia Topalova, publicerad i *Science* i februari 2012, används data från dessa byar för att undersöka hur kvinnor som ledare påverkar hur föräldrar och skolbarn ser på barns framtidsmål. Artikeln undersöker också om målsättningar omsätts i handling. Den centrala frågan är om flickors ambitioner förstärks av att observera kvinnor på ledande befattningar (jämför diskussionen om könskvotering till bolagsstyrelser i Sverige). Artikelförfattarna argumenterar för att denna typ av verklighetsbaserad studie av förebilder är överlägsen laboratorieexperiment, eftersom exponeringen för förebilden ofta är mycket kortvarigare i laboratoriet än i verkligheten.

För att mäta ambitionerna hos barn och föräldrar genomfördes en omfattande enkätundersökning. I ett slumpmässigt urval av hushåll intervjuades samtliga barn mellan 11 och 15 år

och deras båda föräldrar var för sig. Frågorna rörde synen på barnens skolgång och framtida yrkesval, men också barnens faktiska skolgång och tidsåtgång för hushållssysslor.

Studien visar stora effekter av exponering för kvinnor som ledare på både barnens ambitionsnivåer och föräldrarnas ambitioner för deras räkning. I utgångsläget hade pojkarna högre ambitioner än flickorna, men skillnaden blev mindre efter att en kvinna varit byledare. Hela förändringen berodde på höjd ambitionsnivå bland flickorna, snarare än sänkta ambitioner bland pojkarna. Det uppstod alltså inte någon "backlash" i form av en negativ inverkan av de kvinnliga förebilderna på pojkars ambitionsnivå. Att ha haft en byledare som var kvinna medförde att flickorna ansåg det mindre önskvärt att bli hemmafru och mer önskvärt att sträva efter ett högkvalificerat yrke. De blev också mindre benägna att överlåta sitt yrkesval till svärföräldrarna. Flickornas ambitioner reflekterades också i faktisk skolgång och tidsanvändning. I byar med en kvinna som byledare avslutade flickor sin skolgång vid samma ålder som pojkar, och de lade relativt mindre tid på hushållssysslor.

Motsvarande förändring uppstod i föräldrarnas syn på barnens framtid. I utgångsläget var föräldrarnas genomsnittliga ambitionsnivå högre för söner än för döttrar. I byar som under två perioder haft en kvinna som byledare minskade denna skillnad avsevärt. Hela förändringen berodde på en höjning av ambitionsnivån för döttrarna, snarare än en sänkning av ambitionerna för sönerna.

En invändning mot författarnas slutsatser kan vara att kvinnliga byledare genomförde en politik som gjorde det lättare

för flickor att gå i skolan. Mekanismen skulle i och med detta inte vara funktionen som förebild utan snarare den praktiska politiken. För att särskilja de två effekterna jämför författarna investeringar och skolresultat i de olika byarna. De finner inte några skillnader i investeringar i skolans infrastruktur eller mellan pojkars och flickors skolresultat. Detta ger, enligt författarna, starka belägg för att de kvinnliga byledarna inte förde en annorlunda politik som förbättrade flickors praktiska möjligheter till skolgång. Effekterna på ambitioner och faktisk tidsanvändning antas därmed ha uppstått i huvudsak genom kvinnliga ledares roll som förebild.

Författarna reflekterar över sina resultat i förhållande till en tidigare studie av kvoteringens effekt på den samhälleliga synen på kvinnors lämplighet för ledande positioner. Där visade de att män i de indiska byarna ansåg att kvinnor var betydligt sämre lämpade för sådana positioner. Efter kvoteringen fick männen en mer positiv attityd, men förändringen tog tid. Inte förrän byn haft två perioder av kvinnliga byledare uppfattade de manliga byborna de kvinnliga ledarnas lämplighet som likvärdig med männens. Denna tidsfördröjd effekt stämmer väl överens med resultatet i den föreliggande studien av ambitioner. Effekten på föräldrars och barns syn på barnens framtidsmål uppkom inte förrän efter en valperiod, alltså efter fyra år.

Artikeln resultat är intressanta ur flera perspektiv. Bland annat visar den hur kvotering till höga positioner över tid kan minska snedrekrytering till yrkeskategorier och till högre utbildning. Den visar också att förebilder påverkar inte bara barns utan också föräldrars ambitioner. Detta är en potentiellt viktig effekt, eftersom könsmissig snedrekrytering till utbildningar och karriärer (jämför synen på ingenjör- eller sjuksköterskeyrket i Sverige) kan förväntas uppstå genom både studenters och föräldrars förväntningar på barnens framtid.

Referens

Beaman, Lori, Esther Duflo, Rohini Pande och Petia Topalova (2012), "Female Leadership Raises Aspirations of Educational Attainment for Girls: A Policy Experiment in India", *Science* 335(6068), 582–586.